

Nuorisokeskus Anjala
Ympäristökoulu Regina
Kirsi Sali
www.nuorisokeskusanjala.fi

SATUMETSÄ/ ohjaajan ohje

TEEMA: Tutun sadun kautta tutustutaan eläin- ja hyönteismaailmaan sekä tehdään aisti- ja ympäristöherkkyystehtäviä. Tehtäviä on otettu mm. Maakasvatus-aineistosta. Lopuksi askarrellaan joko luontotaidetta tai oma sorminukke. Päivän tarinaa voi jatkaa lasten kanssa saduttamalla.

Tavoitteet:

- oppia havaitsemaan luonnosta värejä, tunteja ja pienimpiäkin yksityiskohtia
- oppia muutamista yleisistä eläinlajeista
- tutustua satuperinteeseen
- keksiä itse satuja
- oppia kädentaitoja

Kesto: Sadun kertominen ja siihen liittyvien tehtävien teko kestää noin 2 tuntia. Askartelu kestää noin 1,5 tuntia.

Toimintaympäristö: metsä tai puisto, jossa mahdollisesti lampi tai muu ranta retken puolella välissä.

Välineet: tehtävälaput: Peukalo-Liisa-sadusta askarrellut satutaulut, jotka vievät etukäteen tehtäväpaikoille. Hammaslääkärin peilit (apteekista), väripaletit (esim. maaliesitteiden värikartta), herne- tai jyväpussit, herneitä tai jyviä ”lintulaudalla” esim. korissa, munakennot, Peukalo-Liisa- ja prinssi-nuket (esim. nukkekodin nuket)

Ohjelman kulku:

Retken voi vetää ryhmän ohjaaja itsensä tai hän voi pukeutua valitsemakseen satuhahmoksi, joka esittelee oman satumetsänsä.

Satumetsässä kerrotaan satu. Tänään satuna on Peukalo-Liisa. Oletteko kuulleet Peukalo-Liisasta? Peukalo-Liisa oli pieni tyttö, joka syntyi tulppaanin sisällä. Hän asui vanhan vaimon luona, joka teki hänelle sängyn pähkinänkuoresta ja peiton ruusun terälehddestä.

Luetaan 1. satulappu: Peukalo-Liisa oli pieni tyttö, joka syntyi tulppaanin sisällä. Hän asui vanhan vaimon luona, joka teki hänelle sängyn pähkinänkuoresta ja peiton ruusun terälehddestä.

Nyt kuljemme portista, joka vie meidät Peukaloisten laaksoon. Muistakaa, että kun astutte portista, olette ainoastaan peukalonne kokoisia. Nostakaa peukalonne pystyyn, se auttaa teitä ymmärtämään, kuinka pitkiä olette.

ohjaaja kulkee ”portista” ja päätyy suuren puun alle. Puun juurella voi istua tai olla kyykyssä tai maata selällään.

Nyt kun olemme täällä laaksossa, voitte etsiä itsellenne istumapaikan. Kun olette löytäneet peukaloiselle sopivan istumapaikan, käykää makaamaan sen viereen. Näette, miten erilainen maailma on oman peukalon korkeudelta katsottuna. Kun olette hetken yksin katselleen maisemaa, näyttäkää oma maisemanne jollekulle. Eikö kaikki näytäkin suurelta?

Nyt on aika palata takaisin samaa kautta kun tulimme. Katsokaa viimeisen kerran Peukaloisten laaksoa, eikö olekin ihmeellinen paikka?

Luetaan 2. satutaulu: Eräänä yönä kun Peukalo-Liisa nukkui vuoteessaan, ikkunasta hyppäsi sisään sammakko. Sammakko päätti viedä Peukalo-Liisan vaimoksi pojalleen ja vei tytön sänkyineen lumpeenlehdelle.

Oletteko nähneet koskaan sammakoita? Miten sammakot liikkuvat? Harjoitellaan hyppimistä sammakoiden lailla. Tiesittekö, että rupikonnat eivät hypi vaan kävelevät. Tiesittekö, että Suomessa on kolme sammakkolajia: rupikonna, sammakko ja viitasammakko. Rupikonna sanoo ”kroak-kroak”, sammakko kurnuttaa ”kurr-kurr-kurr” mutta viitasammakko, joka on pienin, sanoo ”blup-blup-blup”. *hypitään...kävellään... matkitaan sammakoiden ääniä.*

3. satutaulu: Peukalo-Liisa ei joutunut sammakon vaimoksi, sillä lumpeenlehti lähti ajelehtimaan jokea pitkin. Lentävä turilas sieppasi Peukalo-Liisan lumpeenlehdeltä ja vei metsään muiden turilaiden luo.

Tiedätkö, mikä on turilas? Turilas on lentävä kovakuoriainen, jolla on ihmeelliset, harottavat tuntosarvet, kuin kädet (*ohjaaja nostaa kätensä pään molemmin puolin kuin hirvensarviksi*). Tuntosarvillaan turilas haistelee, sillä sen hajuaisti on tuntosarvissa. Lennellään kaikki kuin turilaat, tuntosarvet valmiina tutkimaan toisiamme. *lennellään turilaina, lapset tutkivat toisiaan tuntosarvien avulla.*

Turilaat osaavat kaivautua vahvoilla jaloillaan maan alle. Jokainen saa pienen peilin, jonka avulla voi käydä tutustumassa hetken pienten maanraossa asuvien mönkijöiden elämään. *jaetaan kaikille hammaslääkärin peili ja tutkitaan maanrakoja, koloja tms.*

Luetaan 4. satutaulu: Peukalo-Liisa päätyi metsän reunaan, jossa hän eli koko kesän leikkien yhdessä eläinten kanssa. Aurinko paistoi ja toisinaan satoi vettä ja sateenkaari kimmelsi taivaalla. Täälläkin on itse asiassa sateenkaaren palasia, näettekö? Katsokaa, tuolla - ja tuolla!

Kun kuljin täällä viime viikolla oli tihkusade ja sateenkaari ilmestyi taivaalle. Se loisti kaikissa väreissä. Se oli niin vaikuttava näky, että vain seisoin ja tuijotin sitä. Mutta sitten, yhtäkkiä, sateenkaari romahti taivaalta pieninä pirstaleina maahan. Kuljin nopeasti ympäriinsä ja keräsin talteen mahdollisimman monta palasta. Tässä ne ovat, nämä ovat sateenkaaren sirpaleita.

Ohjaaja avaa pussin, jonka sisällä on maalivärikartoista leikattuja väriliuskoja.

Haluatteko nähdä itse sateenkaaren sirpaleita? Ottakaa muutamia sirpaleita jokainen ja lähtekää etsimään jotain, joka vastaa juuri niiden väriä. Saattaa auttaa, jos pidätte sirpaleita käsivarren mitan päässä itsestänne. Se auttaa tarkentamaan. Kun löydätte jotain sateenkaaren väristä, kertokaa siitä jollekin toiselle.

Luetaan 5. satutaulu: Kun tuli syksy, Peukalo-Liisa etsi lämmintä pesäkoloa pellon reunasta. Siellä pieni peltohiiri otti hänet luokseen asumaan talveksi. He kyläilivät sokean maamyyrän luona, joka rakastui Peukalo-Liisaan. Maamyyrän käytävästä Peukalo-Liisa löysi pääskysen, joka oli loukannut siipensä. Peukalo-Liisa hoivasi pääskysen kuntoon ja kun kevät tuli, pääskynen lensi metsään asumaan.

Talviruokapeli:

Peltohiiret, kuten monet muutkin metsän eläimet, keräävät talvivarastoja. Nyt tekin pääsette keräämään talvivarastoja pienissä ryhmissä. *Jaetaan lapset 4 hengen ryhmiin. Jokaiselle ryhmälle*

annetaan pussi ja käsketään tehdä oma pesä nurmialueen reunamalle, esim. pensaalle. Herneillä täytetty pussi asetetaan nurmikon keskelle.

Nyt hiirten tulee hakea pussista herneitä omaan talviruokapussiinsa, vain 1 kourallinen kerrallaan.

Jonkun hiiristä tulee aina olla kotona oman pussin luona kun muut hakevat ruokaa. Ohjaaja on pöllö, joka saalistaa niitä hiiriä, joilla on herneitä kädessä, ei siis niitä, jotka ovat menossa hakemaan herneitä. Jos pöllö saa hiiren kiinni, hiiri menettää herneet pöllölle, jolla on oma pussi. Jos hiiren pesässä ei ole ketään, pöllö saa käydä tyhjentämässä hiirten pussin. Kun herneet loppuvat yhteisestä pussista, lopetetaan peli ja arvioidaan, kellä on eniten herneitä.

Eläydytään hiiren elämään; miten hiiret kulkevat, millaista niiden elämä on ruokaa kerätessä ja petoja pelätessä. Lopuksi keskustellaan, miltä tuntui olla hiiri, mitä tapahtuu, jos talviruoka ei riitä jne.

Luetaan 6. satutaulu: Syksyn tullen sokea maamyyrä halusi mennä Peukalo-Liisan kanssa naimisiin. Hän oli rakastunut Peukalo-Liisan ääneen. Sokeat eivät näe ympärilleen. Niinpä heidän muut aistinsa ovat kehittyneet tarkemmiksi. Nyt me harjoitamme omaa tuntoaistiamme keräämällä erilaisia kosketuksia aivan erityisiin kosketusrasioihin.

Ohjaaja jakaa pienille lapsiryhmille kananmunakennot.

Jokainen ryhmä voi kerätä rasioihin kymmenen erilaista kosketusta. Kun olette keränneet, tuokaa rasianne suljettuina tänne. Ryhmät saavat sitten arvailla toistensa kosketuksia, onko kyseessä pehmeä, kova, märkä, kuiva, kylmä, lämmin jne.

Vaihtoehtoisesti voidaan kosketella asioita yhdessä. Pyydä kaikkia etsimään jotain pehmeää, jotain kovaa jne. Hän käy joka etsinnän välissä lasten luona katsomassa ja koskettelemassa, mitä he ovat löytäneet.

Luetaan 7. satutaulu: Peukalo-Liisa ei kuitenkaan halunnut mennä naimisiin myyrän kanssa. Kun pääskynen tuli tervehtimään häntä ja pyysi häntä mukanaan muuttomatkalta etelään, Peukalo-Liisa lähti pääskynen mukaan. He saapuivat lämpimään maahan ja asettuivat sinne asumaan. Eräänä päivänä Peukalo-Liisa näki ihmeellisen näyn. Pieni, peukaloisen kokoinen poika lensi hänen luokseen! Poika oli keijujen prinssi ja hän halusi Peukalo-Liisan mukaansa keijujen luo. Ja niin Peukalo-Liisa eli keijujen kanssa onnellisena.

Nyt olemme päässeet sadun loppuun. Mitä piditte satumaailmastani? *Keskustellaan retkestä, mikä oli sadun jännittävin kohta, mikä oli kivoin tehtävä.*

...ja katsokaapa, Peukalo-Liisa ja keijuprinssi ovat tulleet tervehtimään meitä tuonne oksalle! *(oksalle on viety etukäteen kaksi nukkea)*

Askartelu, sadutus:

1. Lapset saavat tehtävän: miten Peukalo-Liisan ja prinssin tarina jatkuu? Mitä Peukalo-Liisan kohtaamille eläimille tapahtuu? Lapset voivat keksiä tarinan suuressa ryhmässä (esim. nuorimmat) tai jakaantua pienempiin ryhmiin (esikoululaiset ja vanhemmat), joissa he voivat tehdä näytelmän, nukketeatteriesityksen tai vaikka piirustuksen.
2. Askartelutehtäviä: Metsästä on kerätty valmiiksi luonnonmateriaaleja + puukiekkoja, kartonkia, hiekkaa jne. Askarrellaan satutaulu päivän tapahtumista. Liimataan materiaaleja pahville + käytetään askartelumateriaaleja. Lapsi voi tehdä taulustaan pienen sadun, jos haluaa.

TAI askarrellaan puukiekoista eläin pahvin päälle. Lapsi voi itse sommitella kiekkoista eläimen, joka liimataan pahville. Eläimelle voi värittää taustan tai liimata hieman sammalta tms. taustaksi.

TAI askarrellaan oma Peukalo-Liisa, eli sorminukke. Sorminukkeaihiota, sormeen mahtuvia kangastuppeja, voi ommella vanhoista kankaista. Tähän varataan sopivia materiaaleja: lankaa hiuksiksi, kangastusseja, kankaanpaloja vaatteiksi, liimaa, neuloja ja lankaa.